

Tussenrapportage mei 2021

Project Rookvrije Generatie Fryslân | 2019 t/m 2022

Rookvrije Generatie Fryslân
mei 2021

Voorwoord

Voor u ligt de tussenrapportage van het programma Rookvrije Generatie Fryslân. Eind 2018 kreeg GGD Fryslân vanuit uw commissie daar opdracht voor. De ambitie was en is dat kinderen in Fryslân rookvrij kunnen opgroeien en we dromen er van dat in 2040 geen kinderen meer (beginnen met) roken. **We informeren u graag over de reeds behaalde resultaten van de eerste helft van de programmaperiode (2019-2020) en over plannen voor de tweede helft (2021 en 2022).**

In 2019 zijn wij als programmaleiders vol enthousiasme begonnen aan het uitwerken van het programma en doelstellingen daarvan. Na het opstellen van een programmaplan met verschillende projecten hebben we uiteenlopende acties opgestart en activiteiten uitgevoerd. Natuurlijk hebben we dit niet alleen gedaan, maar samen met onder meer collega's jeugdgezondheidszorg, gezondheidsbevordering en -beleid en met partners in het werkveld.

In deze rapportage leest u over die verschillende projecten. Allereerst over de samenwerking in de provincie middels de Friese Preventieaanpak. Daarna over de verschillende kindomgevingen die al rookvrij zijn, zoals scholen en vele kinderopvanglocaties en omgevingen die op weg zijn naar rookvrij, waaronder (sport)verenigingen, speeltuinen en bedrijven/organisaties. Om (kind)omgevingen rookvrij te maken is het belangrijk dat minder Friezen op minder plekken roken en de stoppen met roken-zorg laagdrempelig toegankelijk is. Daarom hebben we stoppen met roken-coaches opgeleid die volgens een erkende methode ondersteuning kunnen bieden aan inwoners van Fryslân die een begeleide stoppoging willen doen. Rookvrije Generatie Fryslân focust zich op doelgroepen die niet of nauwelijks bereikt worden door reguliere stoppen met roken-zorg of voor wie dat niet laagdrempelig bereikbaar vindt. Voorbeelden van dergelijke doelgroepen zijn jongeren, statushouders, chronisch zieken, mensen die niet of nauwelijks mobiel zijn, mensen met lage SES en/of beperkte gezondheidsvaardigheden en/of taal- of communicatieproblemen. Daarnaast voeren we publiekscampagnes uit.

Onmisbaar onderdeel van een programma is monitoring en evaluatie. In de infographic vindt u daarom cijfers over onder meer het percentage rokers, rookvrije schoolpleinen, het aantal gemeenten met rookvrije plannen en het bereik van campagnes en de stoppen met roken-zorg.

De komende tijd ligt onze focus op rookvrij tijdens zwangerschap, in samenwerking met Kansrijke Start en rookvrij in de jeugdgezondheidszorg. Daarnaast blijven we alle Friese gemeenten ondersteunen bij uitvoering van rookvrije plannen in bijvoorbeeld sportakkoorden en andere gemeentelijke beleidsterreinen.

Met vriendelijke groet,

Akke Hofstee en **Ciska Hiemstra**
programmaleiders Rookvrije Generatie Fryslân

Contactgegevens

Heeft u een vraag of wilt u meer weten? Neem dan contact met ons op:

- Algemeen:
Rookvrije Generatie Fryslân
rookvrijegeneratie@ggdfryslan.nl
- Programmaleiders Rookvrije Generatie Fryslân:

Ciska Hiemstra c.hiemstra@ggdfryslan.nl 088 – 22 99 166	Akke Hofstee a.hofstee@ggdfryslan.nl 088 – 22 99 358
---	---
- Of neem contact op met uw lokale contactpersoon ([gezondheidsbevorderaar](#) of [adviseur gezondheidsbeleid](#)) van GGD Fryslân.

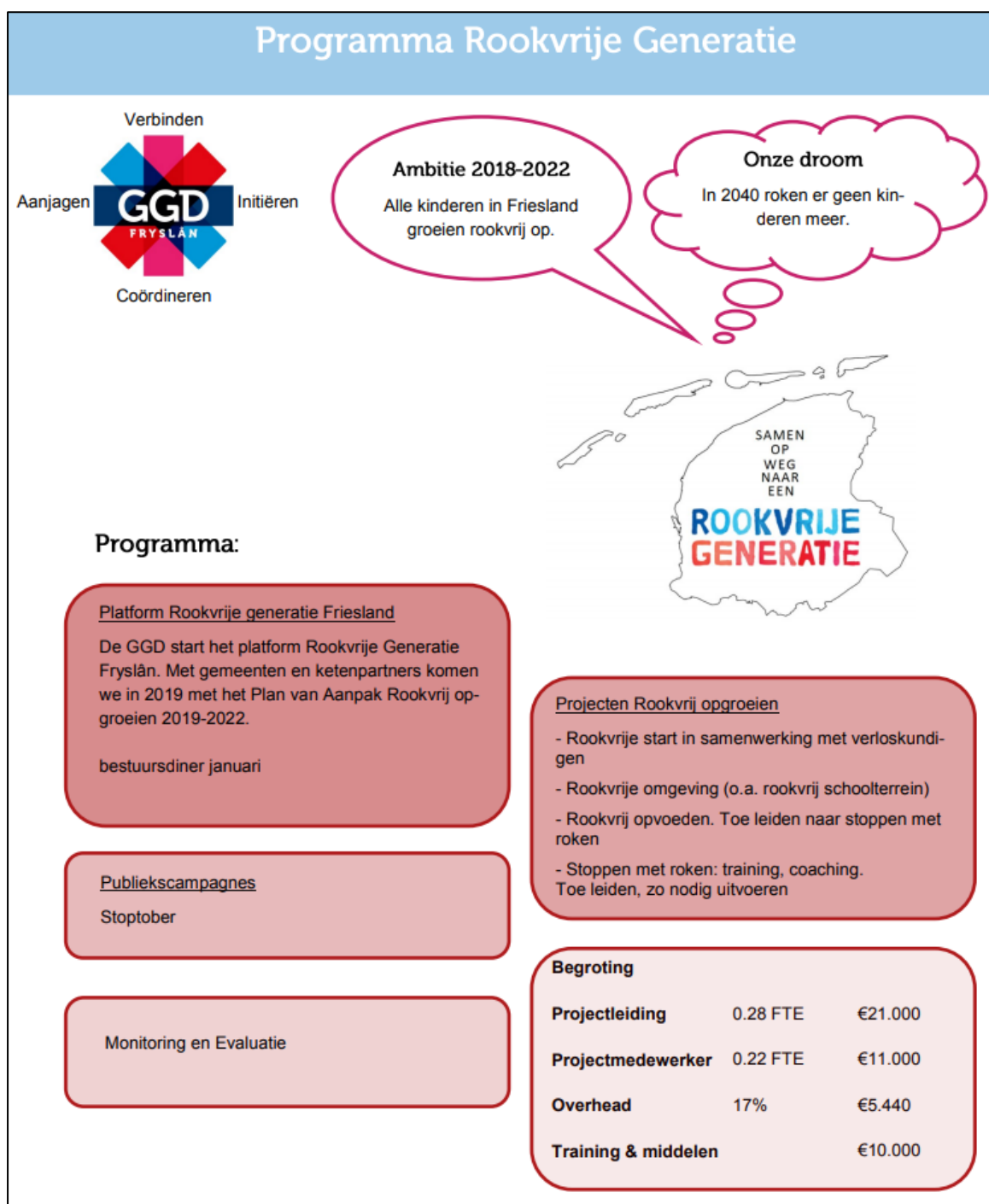
Inhoud

Voorwoord	2
Contactgegevens	3
Start Bestuurscommissie Gezondheid 4 oktober 2018	5
1. Platform Rookvrije Generatie Fryslân	6
2. Rookvrije start	6
3. Rookvrij opgroeien	6
4. Rookvrije omgeving	6
5. Rookvrije kinderopvang	6
6. Rookvrije schoolterreinen	6
7. Rookvrij sporten	7
8. Spelen en recreëren	7
9. Stoppen met roken	7
10. Publiekscampagnes	7
11. Monitoring en evaluatie	7
Gerealiseerd mei 2021	8
1. Platform Rookvrije Generatie Fryslân	8
a. Hoe worden gemeenten betrokken bij de activiteiten?	8
b. Op welk niveau zijn gemeenten betrokken (ambtelijk en/of bestuurlijk)?	8
c. Regiefunctie programmaleiders	8
d. Ontwikkelen keuzemenu preventieve interventies	9
e. Organiseren regiobijeenkomsten	9
f. Ondersteuning bedrijfsleven	9
g. Ondersteuning Omgevingswet	10
h. Koppeling met overige sectoren	10
i. Rookvrije Generatie in de reguliere werkzaamheden	11
j. Rookvrije organisatie	11
2. Rookvrije start	11
3. Rookvrij opgroeien	11
4. Rookvrije omgeving	12
5. Rookvrije kinderopvang	12
6. Rookvrije schoolterreinen	13
7. Rookvrij sporten	13
8. Spelen en recreëren	14
9. Stoppen met roken	14
10. Publiekscampagnes	15
11. Infographic - cijfers in beeld	16

Start | Bestuurscommissie Gezondheid 4 oktober 2018

In het overleg van 4 oktober 2018 is besloten het programma Rookvrije Generatie Fryslân op te starten met ingang van november 2018 voor de eerste termijn van vier jaar. Als eerste is een programmaplan gemaakt op basis van onderstaande infographic.

Op basis van de infographic zijn 11 projecten bedacht. De inhoud van het programma wordt hieronder opgesomd. Op verschillende momenten zijn ambtenaren en bestuurders hierover geïnformeerd. In het volgende hoofdstuk worden de resultaten tot nu toe beschreven.

1. Platform Rookvrije Generatie Fryslân.

Er wordt een platform gestart met een provinciale aanjaagrol ten behoeve van de versterking van de lokale aanpak. Het doel van het platform is opstellen, coördineren en uitvoeren van een plan van aanpak Rookvrije Generatie Fryslân. Het platform heeft een adviesrol richting gemeenten en ketenpartners en werkt samen met diverse collega's aan rookpreventie. We starten een platform Rookvrije Generatie Fryslân op met gemeenten en ketenpartners om in 2019 te komen met het plan van aanpak Rookvrije Generatie Fryslân 2019-2022. Over het algemeen valt met een programmatische aanpak met een mix van maatregelen (zowel gericht op individueel gedrag als maatschappelijke determinanten) het grootste gezondheidseffect te verwachten. Een bestuursdiner in januari zal een mooie kick-off van het platform zijn.

2. Rookvrije start.

Roken tijdens de zwangerschap vergroot het risico op complicaties, ernstige gezondheidsproblemen bij het kind, overlijden van het kind en nadelige gevolgen op de lange termijn, zoals gedragsproblemen en verminderd cognitief functioneren. Ook meerroken, bijvoorbeeld omdat de partner rookt, vergroot de risico's. Verloskundigen zijn op de hoogte van de mogelijkheden voor begeleiding Stoppen met Roken in de buurt. Verloskundigen maken het roken bespreekbaar en verwijzen ouders door voor begeleiding Stoppen met Roken. Samenwerking tussen de Verloskundige Samenwerkingsverbanden (VSV) en de jeugdgezondheidszorg. We bereiken zo:

- Rokende ouders zijn in beeld, krijgen begeleiding bij Stoppen met Roken.
- Ouders die voor of tijdens de zwangerschap gestopt zijn, zijn in beeld, jeugdgezondheidszorg kan monitoren op terugval.

3. Rookvrij opgroeien.

Meerroken is erg schadelijk voor opgroeiende kinderen. We weten dat kinderen van rokende ouders later zelf vaker ook gaan roken. Het is de taak van de jeugdgezondheidszorg om ouders te motiveren om te stoppen met roken en toe te leiden naar effectieve hulp. We bereiken zo: Bespreekbaar maken van Stoppen met roken met ouders en een hen stopadvies geven. Rookvrije ouders Kinderen beschermen tegen meerroken.

4. Rookvrije omgeving.

Het stimuleren en ondersteunen van rookvrij maken van de kind-omgevingen.

5. Rookvrije kinderopvang.

Een kinderopvang moet een veilige en gezonde omgeving zijn voor jonge kinderen. Ze mogen daar geen risico lopen om rook in te ademen. En zelfs rookresten (zogenaamde derdehands rook) die achterblijven in haren en kleding zijn schadelijk. Kinderen krijgen deze stoffen binnen door inademen, aanraken en inslikken.

6. Rookvrije schoolterreinen.

Scholen zijn verplicht voor 2020 hun schoolpleinen rookvrij te maken zodat kinderen rookvrij de school kunnen betreden.

7. Rookvrij sporten.

Sporten is gezond, terwijl (mee)roken erg schadelijk is voor de gezondheid. Roken en sport passen niet bij elkaar. Als kinderen anderen zien roken lijkt dat normaal en misschien zelfs aantrekkelijk. Zeker als zij mensen zien roken naar wie zij opkijken, zoals sporters, trainers en ouders. Zien roken doet roken.

8. Spelen en recreëren.

Bij een gezonde en veilige omgeving voor kinderen horen ook rookvrije speelplekken. Voorbeelden van deze speelplekken zijn speeltuinen, kinderboerderijen, buitenzwembaden en scoutingterreinen. Geen sigaretten waar kinderen zich aan kunnen branden, of die ze in hun mond kunnen stoppen.

9. Stoppen met roken.

We leiden ouders en jeugd toe naar gekwalificeerde Stoppen met Roken-coaches. Daar waar hier niet in voorzien kan worden zetten we eigen coaches in. Doel is dit te beëindigen wanneer reguliere hulpverlening voldoende aanbod heeft.

Hier toe leiden we Stoppen met Roken (SMR) coaches op. De SMR-coaches werken vanuit de GGD en hebben als doelgroep jongeren, nieuwkomers en volwassenen. De SMR-coach biedt begeleiding bij het stoppen met roken. Deze begeleiding zal bestaan uit het geven van groepstrainingen en ook individuele begeleiding. We bereiken zo dat we adequate begeleiding beschikbaar hebben en ouders en jeugd kunnen helpen om te stoppen met roken.

10. Publiekscampagnes.

Landelijke campagnes en binnen het platform geïnitieerde campagnes worden uitgevoerd. Ondermeer het onder de aandacht brengen van de Wereld Niet Roken dag en Stoptober.

11. Monitoring en evaluatie.

Effecten van beleid en interventies om het gezondheidspotentieel te benutten vragen om een lange adem. Het identificeren van realistische en relevante korte en lange termijndoelen, zowel qua proces als gezondheidsmaat, is noodzakelijk om voortgang te monitoren en zo nodig tussentijds bij te sturen. We hebben de ambitie om deel te nemen aan wetenschappelijk onderzoek, i.s.m. de Alliantie Nederland Rookvrij.

Gerealiseerd | mei 2021

1. Platform Rookvrije Generatie Fryslân.

GGD Fryslân bedient alle achttien gemeenten in de provincie. Actiepunten uit het landelijk preventieakkoord (LPA) worden in samenspraak met gemeenten vertaald naar een Friese Preventieaanpak (FPA). Binnen deze aanpak zoeken we aanknopingspunten voor rookvrije omgevingen in verschillende levensfasen. Onder de noemers rookvrije start, rookvrij opgroeien, rookvrij spelen, rookvrij leren, rookvrij werken en rookvrije vrije tijd formuleren we concrete doelen en activiteiten voor de provincie of individuele gemeenten. Belangrijk binnen de FPA is integraliteit bij de promotie van een gezonde leefstijl. Aandacht voor samenhang tussen de leefstijlthema's uit het LPA (roken, problematisch alcoholgebruik en overgewicht) en onderliggende factoren als sociaaleconomische gezondheidsverschillen en armoede zijn vanzelfsprekend onderdeel van de FPA. En, naast de drie thema's uit het landelijk preventieakkoord, voegt GGD Fryslân in het FPA Psychosociale Gezondheid toe.

a. Hoe worden gemeenten betrokken bij de activiteiten?

In september 2018 is op bestuurlijk niveau gekozen om in te zetten op rookvrije generatie. In 2019 is het programma Rookvrije Generatie Fryslân gestart met de opdracht een meerjarenplan te maken. Hiervoor is als eerste een behoeftepeiling onder de gemeenten uitgevoerd. De opgehaalde resultaten worden getoetst bij stakeholders van Rookvrije Generatie Fryslân en meegenomen in het FPA. Tussentijds worden de gemeenten door adviseurs publieke gezondheid van de GGD bijgepraat. In november 2019 hebben gemeenten een update gekregen over de stand van zaken van Rookvrije Generatie Fryslân in een breed overleg over leefstijlthema's. Eind 2019 hebben Friese bestuurders voor een vertaling van het landelijk preventieakkoord naar de Friese Preventieaanpak gekozen en daarmee opnieuw gekozen voor integrale aanpak op diverse leefstijlthema's, waaronder preventie van roken.

b. Op welk niveau zijn gemeenten betrokken (ambtelijk en/of bestuurlijk)?

Gemeenten worden zowel bestuurlijk als ambtelijk betrokken bij Rookvrije Generatie Fryslân en de FPA. Bestuurders hebben via een besluit in de bestuurscommissie Gezondheid in 2018 gekozen voor Rookvrije Generatie en in 2019 voor de FPA en gelijktijdig voor het programma Kansrijke Start, waarin ook een belangrijke ambitie staat in het kader van rookvrij opgroeien. Op ambtelijk niveau is samenwerking bij de planvorming voor Rookvrije Generatie Fryslân en bij de uitvoering van activiteiten om te komen tot een Rookvrij Fryslân. Binnen gemeenten zoeken we naar samenwerking met verschillende afdelingen, naast volksgezondheid, bijvoorbeeld sociaal domein, participatie en werk, gebiedsteams en jeugd, onderwijs en sport. Vanuit de GGD zijn niet alleen de programmaleiders Rookvrije Generatie Fryslân betrokken maar nadrukkelijk ook de medewerkers jeugdgezondheidszorg, adviseurs gezondheidsbevordering, adviseurs gezondheidsbeleid en anderen.

c. Regiefunctie programmaleiders.

Belangrijk voor het uitvoeren van de ondersteuning aan alle gemeenten in Fryslân is de regiefunctie van de programmaleiders Rookvrije Generatie Fryslân. In deze functie is GGD Fryslân een aanjager, initiator, verbinder en coördinator om te komen tot een rookvrije generatie in Fryslân. De programmaleiders focussen op het creëren van een breed draagvlak voor Rookvrije Generatie. Ook mobiliseren ze gemeenten, organisaties, bedrijven en inwoners om preventieve activiteiten uit te voeren en dragen ze bij aan het aanbieden van stoppen met

roken-ondersteuning in de hele provincie. De programmaleiders Rookvrije Generatie Fryslân faciliteren de adviseurs publieke gezondheid in alle 18 gemeenten, zodat zij hun adviesrol en ondersteuning bij de uitvoering om te komen tot rookvrije omgevingen goed vorm kunnen geven. De programmaleiders zijn verantwoordelijk voor monitoring van de resultaten en sluiten hierbij aan op bestaande monitors van collega's, van landelijke partijen als het RIVM en van samenwerkingspartner Aletta Jacobs School of Public Health. GGD Fryslân zet in op het borgen van beleid en uitvoering rondom Rookvrije Generatie en andere thema's uit het LPA en de FPA, zodat na afloop van het programma blijvende aandacht is voor Rookvrije Generatie.

Specifiek heeft GGD Fryslân de ambitie om de komende twee jaar (2020 en 2021) in 80% van alle nieuwe nota's Gemeentelijk Gezondheidsbeleid, of separate gemeentelijke nota's voor Rookvrije Generatie en aanverwante nota's doelstellingen voor Rookvrije Generatie of Rookvrije Omgevingen op te nemen. Op langere termijn, tot circa 2025 streeft GGD Fryslân ernaar dat in 100% van de nieuwe nota's dergelijke doelstellingen zijn opgenomen.

d. Ontwikkelen keuzemenu preventieve interventies.

GGD Fryslân gaat op grond van de resultaten van de inventarisatie bij gemeenten een provinciaal keuzemenu aanbieden om per gemeente op maat preventieve activiteiten in te zetten. Gedacht kan worden aan adviseren over rookvrije (gemeente)organisaties, subsidievoorwaarden voor vrijetijdsevenementen, advisering in het kader van de omgevingswet, versterken lokaal laagdrempelig aanbod voor stoppen met roken ondersteuning.

Dit keuzemenu is klaar en is 30 april 2021 per e-mail gedeeld met de ambtenaren Volksgezondheid van de Friese gemeenten. Hen is gevraagd de menukaart te delen met collega's die bezig zijn met sport, economische zaken (voor bedrijven) en participatie en inclusie. De menukaart is tevens opgenomen in de nieuwsbrief van de Friese Preventieaanpak en zal toegevoegd worden aan de websites www.ggdfryslan.nl en www.friesepreventieaanpak.nl.

e. Organiseren regiobijeenkomsten.

In verband met coronamaatregelen zijn niet alle voorgenomen bijeenkomsten uitgevoerd zoals gepland. Daarnaast heeft afstemming met andere preventieprogramma's in de provincie, en de Friese Preventieaanpak, de bijeenkomsten vertraagd.

- In september 2020 is de startbijeenkomst Friese Preventieaanpak georganiseerd.
- In november 2020 heeft de Leefstijlbijeenkomst Friese Preventieaanpak plaatsgevonden.
- Op 25 maart 2021 organiseerden Nuchtere Fries en Rookvrije Generatie Fryslân een online inspiratiebijeenkomst voor het onderwijs: 'Heldere school met rookvrij schoolterrein' over de uitdagingen van roken-, alcohol- en drugspreventie in het onderwijs.
- In 2021 zullen nog twee bijeenkomsten worden gepland met als doel inspiratie, kennisdeling en -uitwisseling.

f. Ondersteuning bedrijfsleven.

De programmaleiders willen in navolging van de ambities onder de kop Rookvrije Organisaties uit het LPA de komende twee jaar minimaal vijf Friese bedrijven ondersteunen bij het creëren van een rookvrije werkomgeving. In 2019 zijn hiervoor de eerste contacten gelegd. In 2020 en 2021 wordt verder aan deze doelstelling gewerkt samen met gemeenten waarin deze bedrijven gevestigd zijn. Minimaal twee van deze bedrijven hebben overwegend werknemers met lage

SES en/of beperkte gezondheidsvaardigheden. Concreet hebben deze bedrijven rookvrije gebouwen en terreinen en bieden ze stoppen met roken-ondersteuning aan werknemers en/of bespreken de bedrijfsartsen van deze organisaties roken standaard in hun consulten met werknemers. Er is reeds resultaat geboekt bij de volgende bedrijven en organisaties:

- Bedrijf bouwsector: 9 medewerkers zijn in begeleiding voor stoppen met roken. Het bedrijf is tevens bezig rookvrij beleid op te stellen en wil komen tot een rookvrij terrein (na de bouwvak 2021). Door coronamaatregelen loopt dit proces wel wat vertraging op.
- Culturele organisatie: mede door ondersteuning en advies van programmaleider zijn alle locaties en terreinen rookvrij en is er rookbeleid opgesteld. Er is stoppen met roken-begeleiding aangeboden aan de medewerkers.
- Meerdere gemeenten in Fryslân zijn actief om een rookvrije organisatie te worden, inclusief rookvrije terreinen. Dit doen ze op verschillende manieren, zoals het uitvoeren van een enquête onder medewerkers over rookvrije omgevingen, het opstarten van een werkgroep rookvrije organisatie en het aanbieden van stoppen met roken-zorg aan medewerkers.
- Er wordt een zorgorganisatie begeleidt bij haar ambitie om een rookvrije organisatie te worden. Door middel van deelname medewerkers aan Stoptober. In verband met corona uitgesteld naar 2021.
- Er zal een Waterbedrijf worden begeleid bij de ambitie om een rookvrije organisatie te worden. In verband met corona uitgesteld tot onbekende datum. GGD Fryslân blijft contact houden en op verzoek ondersteuning aanbieden.

g. **Ondersteuning Omgevingswet**

De programmaleiders onderzoeken samen met de projectleider Omgevingswet de mogelijkheden voor rookvrije omgevingen via de omgevingsvisies van gemeenten. Ook ondersteunen zij zelf gemeenten of faciliteren ze collega's publieke gezondheid in gemeenten om te komen tot rookvrije gemeenten en gemeentelijke gebouwen. De ambitie voor eind 2021 is dat 25% van de gemeenteorganisaties rookvrij is.

h. **Koppeling met overige sectoren.**

GGD Fryslân werkt samen met veel organisaties en stakeholders. In 2019 is samenwerking gestart met lokale partijen zoals;

- Verslavingszorg Noord Nederland (VNN)
- De Friese ziekenhuizen
- Verloskundigen in Friesland (i.h.k.v. lokale coalities voor het programma Kansrijke Start)
- Zorgverzekeraar De Friesland
- Sport Fryslân
- Gebiedsteams/wijkteams
- Diverse welzijnsorganisaties
- Het lokale bedrijfsleven.

Aanvullend zullen de programmaleiders bewonersinitiatieven en maatschappelijke organisaties ondersteunen of de collega's publieke gezondheid in gemeenten faciliteren daarbij. En zal vanuit de Friese preventieaanpak de samenwerking met diverse organisaties versterkt worden.

i. **Rookvrije Generatie in de reguliere werkzaamheden.**

Rookvrije Generatie staat opgenomen in het jaarplan van GGD Fryslân, in de Friese Preventieaanpak en in alle nieuwe Friese nota's Gemeentelijk Gezondheidsbeleid opgesteld na 2020. Gemeenten werken dit uit in concrete actieplannen in samenwerking met de GGD (adviseurs publieke gezondheid, medewerkers jeugdgezondheidszorg en betrokkenen vanuit de omgevingswet). Door het vastleggen van Rookvrije Generatie, specifiek rookvrije omgevingen, in diverse huidige en toekomstige beleidsplannen willen we borgen dat Rookvrije Generatie na het ondersteuningstraject Rookvrije Omgeving plaats heeft en vindt in reguliere werkzaamheden van GGD Fryslân en de Friese gemeenten. Periodiek staat Rookvrije Generatie op de agenda bij de overleggen van adviseurs beleid en adviseurs gezondheidsbevordering. Er is regelmatig overleg met de werkgroep Rookvrije Generatie/JGZ over de implementatie van richtlijnen in de jeugdgezondheidszorg. Zie ook punt 3 'Rookvrij Opgroeien'.

j. **Rookvrije organisatie.**

Op 20 mei 2019 ondertekende Margreet de Graaf de partnerovereenkomst van de Alliantie Nederland Rookvrij. De terreinen van alle 48 GGD-locaties in Fryslân zijn rookvrij verklaard en dit beleid geldt nu ook voor nieuwe gebouwen en terreinen, zoals de test- en vaccinatielocaties.

Vanaf 1 juni 2021 wordt in vacatureteksten vermeld dat GGD Fryslân zich inzet voor een rookvrije generatie. Personeel kan gebruik maken van stoppen met roken-zorg.

2. **Rookvrije start.**

Binnen de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) is sinds jaar en dag aandacht voor rookvrije start. In 2018 is een scholing aangeboden aan alle JGZ-medewerkers over rookvrij opgroeien. De JGZ-teams ontvangen regelmatig updates over bijvoorbeeld rookvrije ouders en het noteren van de rookstatus van ouders in het dossier, maar er was tot op heden geen structurele aandacht voor rookvrij. In februari 2021 is besloten dat de werkgroep Rookvrije Generatie/JGZ (de werkgroep die de documenten voor de bestuurscommissie Gezondheid van oktober 2018 opgesteld heeft) de deelprojecten Rookvrije Start en Rookvrij Opgroeien gaat uitvoeren. Er zijn in februari 2021 in hoofdlijnen resultaten afgesproken met de programmaleiders en de portefeuillehouder. Deze te behalen resultaten zal de werkgroep verder uitwerken. De werkgroep werkt aan de hand van een reeds gemaakt uitvoeringsplan en een globale planning voor 2022. Door middel van resultaatgesprekken monitoren de programmaleiders of de resultaten behaald worden.

3. **Rookvrij opgroeien**

Zie hierboven. De werkgroep Rookvrije Generatie/JGZ voert dit deelproject uit.

In oktober 2019 hebben alle teams jeugdgezondheidszorg in Fryslân een werkinstructie, handleiding en richtlijnen ontvangen voor het in kaart brengen van de roekomgeving van het kind (plus instructie voor registratie in kinddossier), het geven van voorlichting hierover en het motiveren tot stoppen met roken.

Het eerste halfjaar van 2020 heeft een stagiair vanuit Rijksuniversiteit Groningen Business & Policy onderzoek gedaan naar 'het limiteren van de blootstelling aan tweede- en derdehands rook bij kinderen in Fryslân' en een advies uitgebracht. Dit advies wordt meegenomen in de werkgroep Rookvrije Generatie/JGZ en waar mogelijk wordt er interventie op gepleegd.

In juni 2020 zijn alle jeugdartsen, jeugdverpleegkundigen en consultatiebureau-assistenten van informatie en materialen voorzien over 'Rookvrije Ouders'. Ouders kunnen door de medewerkers doorverwezen worden naar telefonische stoppen met roken-coaching. De stoppen met roken-coaches draaien mee in deze begeleiding, die landelijk gecoördineerd wordt door Trimbos. Alle consultatiebureaus zijn voorzien van de benodigde materialen om ouders door te verwijzen. De medewerkers zijn op de hoogte gebracht van de e-learning Rookvrije Start waarbij men leert hoe je ouders motiveert om te stoppen met roken.

In januari 2021 heeft de werkgroep Rookvrije Generatie-JGZ een motivatie ingediend voor deelname aan de JGZ-Proeftuin Rookvrij Opgroeien van de landelijke Taskforce Rookvrije Start. GGD Fryslân is daarvoor niet geselecteerd. Men koos voor een GGD waar het stoppen met roken-beleid qua ontwikkeling en implementatie nog wat meer in de kinderschoenen staat. Men was onder de indruk van wat we allemaal al doen en wat onze inzichten zijn in de verbeterpunten. We krijgen wel een werkbezoek van een delegatie van de landelijke Taskforce Stoppen Met Roken om ons verder op weg te helpen. Dit werkbezoek is opgebouwd uit een aantal gespreksrondes (van elk een half uur) met verschillende professionals die betrokken zijn bij de ontwikkeling en/of uitvoering van het stoppen met roken-beleid. In deze verschillende gespreksrondes krijgt de delegatie inzicht in knelpunten en behoeftes, waarna zij aanbevelingen zullen doen aan het eind van het werkbezoek en na afloop in de vorm van een adviesrapport.

4. Rookvrije omgeving.

In april 2020 is een samenwerkingsovereenkomst Ondersteuningstraject Rookvrije Omgeving ondertekend tussen GGD Fryslân en Stichting Projectenbureau Publieke Gezondheid en Veiligheid Nederland (GGD Ghor Nederland) m.b.t. een subsidieverlening van max. € 80.000,- door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport inzake Lokale aanpak Rookvrije Generatie 2019-2021. De overeenkomst (periode van subsidieverlening) is vanwege corona met een half jaar verlengd t/m 30 juni 2022. Met deze extra financiële middelen kunnen wij extra inzetten op het creëren van rook- en tabaksvrije omgevingen.

5. Rookvrije kinderopvang.

Er is contact gezocht met Belangenvereniging van Ouders in de Kinderopvang (Boink) en er is een inventarisatie uitgezet onder alle 146 kinderopvanghouders in Fryslân over de stand van zaken Rookvrije Kinderopvang en de intentie om te komen tot een rookvrije kinderopvang. Daarbij is er advies en begeleiding aangeboden. De uitkomsten zijn geanalyseerd en de vragen van de kinderopvanglocaties zijn opgepakt.

Van de 146 houders kinderopvang hebben 46 de vragenlijst ingevuld (31,5%).

Van deze 46 houders kinderopvang zijn 43 rookvrij. Dit is een percentage van 93,5%.

In maart 2021 gaat een landelijke werkgroep van start waar programmaleider aan deelneemt. Deze werkgroep, bestaande uit BOINK, diverse GGD-en en gemeente Utrecht, is van plan een

landelijke scholing voor kinderopvangorganisaties te organiseren.

6. Rookvrije schoolterreinen.

Scholen worden regelmatig actief geïnformeerd over rookvrije schoolterreinen (en de verplichting hiertoe per 1 augustus 2020) met aanbod voor advies en begeleiding.

In de tweede helft van 2020 is er geïnventariseerd wat de stand van zaken is qua rookvrije schoolterreinen in de provincie. Tevens zijn de ondersteuningswensen geïnventariseerd. Bijna alle schoolterreinen zijn rookvrij volgens de richtlijnen, vergelijkbaar met de landelijke percentages. Het landelijk percentage rookvrije schoolterreinen is voor het primair onderwijs 98%, voortgezet onderwijs 97% en middelbaar beroepsonderwijs 95% en hoger beroepsonderwijs 92%.

Sommige scholen zijn nog niet tevreden over de praktijk van rookvrij zijn. GGD Fryslân ondersteunt op verzoek deze scholen hierbij.

In januari 2021 is er een mailing de deur uit gegaan naar alle scholen waarin de gezondheidsbevorderaars wijzen op de controles die de NVWA vanaf 1 januari uitvoert om na te gaan of onderwijsinstellingen het rookverbod op het terreinen naleven. Er is opnieuw ondersteuning aangeboden.

Voortgezet Onderwijs-scholen hebben een menukaart met interventies ontvangen.

Op 25 maart 2021 organiseerden Nuchtere Fries en Rookvrije Generatie Fryslân een online inspiratiebijeenkomst voor het onderwijs: 'Heldere school met rookvrij schoolterrein' over de uitdagingen van roken-, alcohol- en drugspreventie in het onderwijs.

7. Rookvrij sporten.

GGD Fryslân werkt actief samen met Sport Fryslân om te komen tot rookvrije sportomgevingen. Gewerkt wordt aan een gezamenlijk overzicht van rookvrije verenigingen. Zowel GGD Fryslân als Sport Fryslân ondersteunen verenigingen bij deze ambitie, zonder concurrentiegevoelens.

Samen met Sport Fryslân en Team Fit-coach en de programmaleiders Nuchtere Fries en Nuchter over Gewicht is er afstemming over samenwerking en samenhang programma's. In 2021 worden de sportclubs benaderd. Werken aan rookvrije sportterreinen wordt door de coronamaatregelen bemoeilijkt. Deze doelstelling is daarom uitgesteld naar 2021.

Er zijn goede uitgangspunten voor Rookvrije Generatie bij sportverenigingen door het opnemen van Rookvrije Generatie-doelstellingen in de meeste gemeentelijke sportakkoorden. (Geïnventariseerd in oktober 2020).

Vanuit de Friese Preventieaanpak wordt er in samenwerking met Team Fit een video gemaakt voor sportverenigingen om hen te inspireren aan de slag te gaan met de onderwerpen 'gezonde sportkantine', 'verantwoord alcoholgebruik' en 'rookvrij sporten' (voorjaar en zomer 2021).

8. Spelen en recreëren.

In 2020 is er contact en afstemming gezocht met de landelijke organisatie Kinderboerderijen Actief en NUSO Speelruimte Nederland.

Alle kinderboerderijen in Fryslân zijn telefonisch benaderd. Er is gesproken over Rookvrije Generatie en advies en begeleiding aangeboden. Bij kinderboerderijen is gebleken dat extra inzet en tijd nodig is om te komen tot draagvlak voor een rookvrije omgeving. Dit wordt gecontinueerd in 2021. Stand van zaken maart 2021: 5 kinderboerderijen rookvrij, 4 gedeeltelijk en 3 nog niet.

In een aantal gemeenten is er contact met wijk- en dorpencoördinatoren over het rookvrij maken van speeltuinen en trapveldjes.

9. Stoppen met roken.

GGD Fryslân vervult sinds 2019 een vangnetfunctie voor ondersteuning bij stoppen met roken voor doelgroepen die niet of nauwelijks bereikt worden door reguliere ondersteuning stoppen met roken. Gedacht kan worden aan statushouders, chronisch zieken die niet of nauwelijks mobiel zijn, mensen met lage SES en taal- of communicatieproblemen. En daar waar gevraagd ondersteunen we groepen (bijvoorbeeld zwangeren of medewerkers van bedrijven, o.a. in Drachten en Burgum). Er zijn zes stoppen met roken-coaches opgeleid. In 2019 begeleidden de stoppen met roken-coaches van GGD Fryslân 49 mensen die een stoppoging ondernamen. In 2020 zijn er 150 cliënten begeleid. De stoppen met roken-zorg heeft ondanks de coronamaatregelen doorgang gevonden door aanpassing van de ondersteuning. In plaats van fysieke contacten werd waar nodig (video)bellen ingezet.

De stoppen met roken-coaches van GGD Fryslân zijn genomineerd voor de Rookvrije Generatie Awards 2021. Helaas heeft ons initiatief niet gewonnen. Maar omdat ons initiatief als inspirerend voorbeeld dient voor andere gemeenten, wil de organisatie graag een interview plannen en ons succesverhaal delen op de Rookvrije Generatie socials en website.

In juni 2020 heeft implementatie van Rookvrije Ouders plaatsgevonden. Zie 'Rookvrij Opgroeien'.

In de gemeenten de Fryske Marren en Súdwest-Fryslân is in september 2020 een enquête uitgezet onder huisartsen om te inventariseren hoe de stoppen met roken-zorg bij de huisartsenpraktijken geregeld is en om te vragen of er behoefte is aan advies en ondersteuning. Dit heeft geresulteerd in deelname aan de pilot Lokale Zorgpaden van het Trimbos Instituut. Met diverse zorgaanbieders worden er lokale zorgpaden ontwikkeld.

Er vindt afstemming plaats met Verslavingszorg Noord Nederland (de juiste zorg op de juiste plaats) en er is contact met diverse praktijkondersteuners en ziekenhuizen. Vanuit GGD Fryslân vervullen wij een vangnetfunctie voor ondersteuning bij stoppen met roken. Komt er vanuit een zorginstelling een vraag dan bemiddelen we of het opgepakt kan worden door de reguliere stoppen met roken-zorg.

10. Publiekscampagnes.

GGD Fryslân voert al langere tijd de landelijke campagnes Stoptober en Smokefree Challenge uit. In 2019 namen er 929 Friezen deel aan Stoptober. In 2020 waren er 1035 Friese deelnemers. In de gemeente Súdwest-Fryslân is in samenwerking met VNN en de gemeente een online Stoptober-groepstraining opgezet. Helaas is deze vanwege te weinig belangstelling niet in groepsverband uitgevoerd. De deelnemers zijn uiteindelijk individueel begeleid.

In het schooljaar 2019/2020 deden 49 eerste en tweede klassen van het voortgezet onderwijs mee aan de Smokefree Challenge. Dit is een wedstrijd voor scholieren om een half jaar niet te (beginnen met) roken. Schooljaar 2020/2021 doen er ondanks corona en de lockdown 35 klassen mee.

Daarnaast zijn we in contact met GGD Drenthe en Groningen over de campagne voor rokers en niet-rokers 'Aarzel niet'. Mogelijk dat deze campagne op termijn ook in Fryslân kan worden uitgerold. Een andere optie is het ontwikkelen van een communicatiestrategie- en materialen over tweede- en derdehandsrook. Deze campagne richt zich zowel op medewerkers van GGD Fryslân als op inwoners van Fryslân. De keus voor een of beide campagnes is afhankelijk van voorkeuren van gemeenten en nog te ontvangen offertes.

Intern (via intranet Vera) en via sociale media is er aandacht gevraagd voor de landelijke campagne PUUR rookvrij. Het doel van deze campagne is om rokers aan te zetten tot een serieuze stoppoging, net zo lang tot ze definitief gestopt zijn. Het focust op de positieve kanten van stoppen met roken en laat rokers nadenken over hun leven als niet-roker.

Intern en extern (via social media GGD) is er aandacht gevraagd voor Wereld Niet Roken Dag op 31 mei 2020.

Wij hebben meegewerkt aan de promotievideo "Wij zijn rookvrij, en jij?" van gemeente De Fryske Marren.

11. Infographic - cijfers in beeld

AANTAL ROKERS IN FRYSLAN / NEDERLAND

Leeftijd in vijf categorieën	Fryslân % rokers	Nederland % rokers
18-34 jaar	26,6	22,2
35-49 jaar	18,1	17,4
50-64 jaar	17,3	16,5
65-74 jaar	12,1	11,9
75 jaar en ouder	6,4	6,6
Totaal	17,6	16,6

(Bron: volwassenen- en ouderenmonitor 2020)

ROOKVRIJE OMGEVING (RVO) | HOEVER ZIJN DE 18 GEMEENTEN IN FRYSLAN

	aantal gemeenten
• Geen plannen of activiteiten	1
• Eerste stappen gezet, (nog) geen beleid RVO	10
• Plan RVO + eerste stappen in de uitvoering	4
• Plan RVO + actieve uitvoering	3

ROOKVRIJE GENERATIE IN NOTA'S GEMEENTELIJK GEZONDHEIDSBELEID

16

ROOKVRIJE GENERATIE IN SPORTAKKOORD

17

STOPPEN MET ROKEN-ZORG VAN GGD FRYSLAN

Aantal cliënten in 2019	49
Aantal cliënten in 2020	150
Gemiddeld waarderingscijfer schaal 0-10: Hoe tevreden bent u over coaching?	8,4
Beveelt u onze coaching aan?	8,4

STOPTOBER | AANTAL DEELNEMERS IN FRYSLAN

2019	929
2020	1035

SMOKEFREE CHALLENGE

Aantal deelnemende klassen in Fryslân (1e en 2e klassen VO)	
2019	49
2020	35

KINDERBOERDERIJEN IN FRYSLAN

Rookvrij	5
Gedeeltelijk rookvrij	4
Nog niet rookvrij	3

KINDEROPVANG | 146 HOUDERS KINDEROPVANG IN FRYSLAN

Aantal die enquêtes invulden	46
Waarvan rookvrij	43

ROOKVRIJE SCHOOLPLEINEN IN FRYSLAN

PO	98%
VO	97%
MBO	95%
HBO	92%
(gebaseerd op landelijke cijfers)	

